

Yksityisoikeus- ja oikeudenhoito-osasto
Hallitusneuvos Terhi Salmela

Muistio

13.10.2023

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Ulosottokaaren 4 luvun 48 §:n muuttaminen (HE 32/2023 vp)

1. Esityksen sisältö

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ulosottokaaren suojaosuutta koskevaa säännöstä. Esityksen mukaan suojaosuuden määrä säädettäisiin samalle tasolle kuin väliaikaisen lain voimassaoloaikana vuonna 2023. Tasokorotuksen voimassaoloa jatkamalla huolehdittaisiin velallisten käyttöön jäävien tulojen riittävydestä hallitusohjelman mukaisesti.

Suojaosuuden määrä olisi ehdotetun lain mukaan velallisen itsensä osalta 30,75 euroa päivässä ja velallisen elatuksen varassa olevan puolison, oman lapsen ja puolison lapsen osalta 8,99 euroa päivässä. Suojaosuus velalliselle, jolla ei ole elatuksen varassa olevia henkilöitä, olisi siten 922,50 euroa kuukaudessa.

Suojaosuuden määrä tarkistettaisiin oikeusministeriön asetuksella vuosittain soveltaen kansaneläkeindeksistä annettua lakia. Ensimmäinen tarkistus euromääriin tehtäisiin ennen ehdotetun lain voimaantuloa. Indeksitarkistuksen suuruus vuodelle 2024 riippuu lokakuussa 2023 julkaistavasta vuoden 2024 kansaneläkeindeksin pisteluvusta.

Tarkoituksena on hallituskauden aikana yksinkertaistaa tulojen ulosmittausta eli uudistaa tulojen ulosmittausta koskevat säännökset kokonaisuutena. Tämän valmistelun yhteydessä tullaan arvioimaan uudelleen suojaosuuden tasoa ja oikeudenmukaista ulosmittauksen määrää kaikissa tuloluokissa. Tarkoituksena on, että vuoden 2023 suojaosuuden taso säilyy indeksitarkistettuna siihen saakka, kunnes uusista laskentasäännöistä on säädetty.

2. Esityksen vaikutukset

Suojaosuuden korotus lisää velallisten käyttöön jäävien tulojen määrää pieni- ja suurituloisilla ulosmittausvelallisilla. Keskituloiset ulosmittausvelalliset, joilta ulosmitataan jatkossakin yksi kolmasosa tuloista, eivät hyödy suojaosuuden korottamisesta. Ulosmittauksen keventäminen johtaa velkojen maksuajan pitenemiseen ja siten usein myös korkokustannusten kasvuun. Joidenkin velallisten osalta omaisuuden ulosmittaukset ja myynnit voivat lisääntyä. Arviolta hieman yli 8 000 ulosotossa olevaa velallista jää korkeamman suojaosuuden vuoksi tulojen ulosmittauksen ulkopuolelle. Tulojen ulosmittauksen ulkopuolelle jääminen merkitsee velalliselle maksuhäiriömerkintää, mikäli hänellä ei ole muuta omaisuutta ulosottovelkojen suorittamiseksi.

Velkojen kannalta esitys tarkoittaisi sitä, että osa velkojista saisi suorituksen saatavilleen hitaammassa aikataulussa. Kyse ei olisi kaikissa tapauksissa saatavan lopullisesta menetyksestä, vaan velan maksun siirtymisestä myöhempään ajankohtaan. Niissä tapauksissa, joissa velka tai sitä koskeva ulosottoperuste ehtii vanhentua ennen kuin velka tulee kokonaan maksetuksi, suojaosuuden tasokorotuksen voimassaolon jatkaminen merkitsee myös kokonaisuutena pienempää ulosmittauskertymää velkojan saatavalle. Maksuajan pidentymisen arvioidaan olevan mediaanille enintään joitakin kuukausia.

Suojaosuuden tasokorotuksen voimassaolon jatkamisen arvioidaan pienentävän velkojille tillettävää perimistulosta vuosittain laskennallisesti enintään noin 66,5 miljoonaa euroa, josta julkisoikeudellisten velkojen osuus olisi noin 24 miljoonaa euroa. Valtion ulosottomaksutulojen arvioidaan pienenevän laskennallisesti noin 5,1 miljoonaa euroa vuodessa.

Esityksellä on vaikutusta Ulosottolaitoksen työmäärään ja siten määrärahatarpeeseen. Työmäärän lisäys liittyy muun muassa piteneviin käsittelyaikoihin ja sen kautta lisääntyviin velallisten yhteydenottoihin, pyyntöihin ja mahdollisesti vähäisessä määrin myös valituksiin ja kanteluihin. Omaisuuden ulosmittausten ja myyntien sekä tulojen ulosmittauksiin liittyvän selvitystyön arvioidaan lisääntyvän. Lisääntyvän työmäärän hoitamiseen tarvitaan kolme ulosottotarkastajaa ja kaksi ulosottoylitarkastajaa, joiden yhteenlaskettu kustannus on 385 000 euroa vuodessa. Lisämäärärahasta tulee päättää vuoden 2024 talousarviosta päätettäessä.

3. Lain voimaantulo

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2024. Lain voimaantulo ehdotetulla tavalla edellyttää esityksen kiireellistä käsittelyä. Lain vahvistamisen jälkeen ja ennen sen voimaantuloa Ulosotolaitoksen tulee lähettää tulonmaksajille uutta suojaosuutta vastaavat maksukiellot, ja tulonmaksajien tulee tehdä tarvittavat järjestelmämuutokset. Jotta tieto uudesta suojaosuudesta on tulonmaksajilla riittävän aikaisin ennen lain voimaantuloa, maksukieltojen lähettämisen tulisi tapahtua viimeistään joulukuun 2023 puolella välissä.